

NIEWYMOWNY (210) ai

W pisowni łącznej (202), w rozłącznej (8).

e oraz o jasne.

sg m N niewymowny (16). ◊ G niewymownego (1). ◊ A niewymowny (2). ◊ I niewymownym (8), niewymown(e)m (1) *RejPs*. ◊ f N niewymowną (22), niewymown(a) (1). ◊ G niewymownej (20), niewymowné (11), niewymownyj (1) *MurzNTSekl*; -ej *FalZioł* (2), *KromRozm III*, *Mącz* (4), *BiałKat*, *CzechRozm*, *KarnNap*, *SkarŻyw* (5), *ArtKanc* (2), *WujNT*, *SkarKaz*; -é :-ej *OpecŻyw* (11:1); ~ -ej (2), -(e)j (18). ◊ D niewymown(e)j (1). ◊ A niewymowną (29). ◊ I niewymowną (19). ◊ L niewymown(e)j (5) *LubPs*, *RejPos*, *CzechRozm*, *KarnNap*, *ArtKanc*, niewymowné *OpecŻyw* (5). ◊ V niewymowną (5), niewymown(a) (1). ◊ n N niewymown(e) (7). ◊ G niewymown(e)go (8). ◊ D niewymownemu (2); -emu (1), -(e)mu (1). ◊ A niewymowné (4); -é (2), -(e) (2). ◊ I niewymownym (10), niewymown(e)m (2) *TarDuch*, *MiechGlab*. ◊ L niewymownym (1). ◊ V niewymown(e) (1). ◊ pl N subst niewymown(e) (2). ◊ G niewymownych (3). ◊ A subst niewymowné (18); -é (3), -(e) (15). ◊ I m niewymownymi (1). f niewymownymi (1) *GrzegŚm*, niewymown(e)mi (1) *RejAp*. ◊ L niewymownych (1).

Sł stp: niewymowny, niewymołwny, Cn notuje, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w. s.v. wymowny.

1. *Taki, którego nie da się określić przy pomocy słów, którego nie da się ogarnąć rozumem; bardzo dużych rozmiarów, w bardzo dużej ilości; inenarrabilis Vulg, PolAnt, Mącz, Calep; infinitus Miech, Mącz, Modrz; innumerus Miech; immensus, inaestimabilis, infandus, innumerabilis, maximus Mącz; ineffabilis Calep (204) : BierRaj 19, 22; proflę twé nięwymowné [!] lałki raczyż mi to datz OpecŻyw 15; W ten czas lud niewymowny z iego miłofcią tam był OpecŻyw 44v, 14, 15 [2 r.], 22, 32, 37v (32): OpecŻywPrzedm C4; PatKaz II 71v, 80v; TarDuch C7; Płuczam y wżytkiem członkom wnętrznym: niewymowne ielt lekarzłtvo. FalZioł IV 28a, III 2d, IV 5b; GlabGad N5v; MiechGlab 15, 56; KlerWes Av; WróbŻołtGlab A2v [2 r.]; RejPs 70v; LudWieś A4; SeklKat F4, X; HistAl M3, M7v; KromRozm I K; MurzHist M, N4v, O3, P, T2v; MurzNTSekl A2; KromRozm III A8, B3v, M4v; LubPs X5v; KrowObr 44; Leop Eccli 21/21; KochZuz A3; BibRadz II 303c morg; BielKron 264 [3 r.] 293v, 295; KwiatKsiqż E; Infandus, Niewimowny/ Co fie nie godzi álbo nie może być mową ofięgniono. Mącz 118d; Innumerabilis, Niezliczony/ niewymowny. Mącz 253b; Sumptus infinitus, Niewymowny kołzt. Mącz 432c, 3b, 19a, 34d, 81a, 241b [2 r.] (11); Prot C3; RejAp 98; Appollon Krol Tyrłki vsłyłzawłzy o tey krolewnie/ á o niewymowney piękności iey HistRzym 9, [89]v, 122v; RejPos Ooo3; GrzegŚm 39; niemálz żadney rzeczy ktoraby więcey znác dawála zbytnią iego miłofć y chuc przeciwko nam bárzo dziwną/ iáko niewymowna táiemnicá oná Pána Iefu Chriřtułowey męki KuczKat 411; WujJud 187v, 243v, 258v; RejPosRozpr b3 [2 r.]; RejPosWstaw [21²]v, [21³], [21³]v, 22, 22v, [110²]; CzechRozm 59v; tedy Pan Iezus Syn Boży [...] ktemu ielzće niewymowne męki wycierpiał KarnNap D4v, D4, E2, E2v, E4v, F, F3v; SkarJedn 269, 313, 365; Chwalćie páná prze dobroć iego niewymowną KochPs 179, 7, 163, 177; niewymowny pochop przykładem onym do wietłzey pobożności odnořli. SkarŻyw 14; gdy ná oczy widzieć będziem: z iedney łtrony niewymowne kroleřtvo niebiełkie: z drugiey wieczne męki y piekło SkarŻyw 121; vczuła zimie dziwną [.] w komorze liliey y rożey/ y innych niewymownych wonności kochanie SkarŻyw 178;*

Niewymowny był płacz ludu wżytkiego nád nim *SkarŻyw* 528, 79, 121, 165, 183, 227 (15); *ReszPrz* 17; W ten święty rok niewymowna wielkość postronnych ludzi pielgrzymów/ poczęła lię do tego łzpitalá łchodźić *ReszList* 166, 149, 179; *KochPieś* 5; *ArtKanc* Cv, C7, C9, E9v, F19, P6; *Inenarrabilis admirabilis, incredibilis, quod dici et verbis exprimi non potest* – Niewimowni. *Calep* 529b, 529b; A boiaźń niewymowna ferce mé ośiádlá. *GórnTroas* 46; A głupftwem niewymownym łmyłły zaślepiłi. *GrabowSet* K3v, A3v, O3; *LatHar* 228, 488; Widziłz w oboyggu dziwną á niewymowną moc Chriřtułowę *WujNT* 102; ále łámże Duch prosi zá námi wzdychánim niewymownym [*gemitibus inenarrabilibus*]. *WujNT Rom* 8/26; iz był záchwycon do Ráiu: y łłyłzał táiemne (*marg*) niewymowne. (-) łłowá/ ktorych lię człowiekowi nie godźi mowić. *WujNT 2.Cor* 12/4, *przedm* 28, *Luc* 15 *arg*, s. 520, *Rom* 8 *arg*, s. 551; *WysKaz* 10, 23, 39; *SiebRozmyśl* E3v; iz vmárli ták łpią y niewymownym łnem ták záłněli/ iz áni widzą/ áni czuią *SkarKaz* 384a, 83a, 454a; ták oyczyzná náłzá [...] z niewymowną trofką/ y z wielkim á práwie krwáwym potem [...] ielł od łławnych przodkow náłżych nábyta *VotSzl* A4v, Bv, B3; *PaxLiz* E2v; Bo w łotrze niewymowna byłá/ łák połpoliće bywa/ y zdrádá y síłá. *KlonWor* 22, 43.

W połączeniach szeregowych (2): *RejPos* 55; Ma tedy tákowe wytrwánie obfithy/ zbáwienny/ y niewymowny pożytek. *RejPosWstaw* [143⁴].

W charakterystycznych połączeniach: niewymowne(-y, -a) bogactwo, bogoboźność, bojaźń, boleść (5), bostwo, chęć, (po)chwała (4), cnota, cudność (2), dar (2), dobro, dobroć (8), dobrodziejstwo (7), dobrotliwość, drapiestwo, dzięka, głębokość, głod, głupstwo, gorzkość, jasność, koszt, krzywda, kształt, lekarstwo, lud (2), łaska (11), męka (4), miłosierdzie (12), miłość (11), mnostwo, moc (4), niebełpieczeństwo, nieprzełpieczność, obyczaj (3), ochota, opatrność, piękność (2), plugawość, płacz, pochop, pociecha (3), pokora, pomoc (3), pożytek (5), prędkość, radość (12), ratunek, rozkosz (6), rzecz (2), sen, skarb (2), sława (sławność) (2), słodkość (5), słowo, sromota (2), strach (2), subtyłność, szczodrość, szkoda, światłość (3), światobliwość, tajemnica (2), łłustość, troska, twardość, wdzięczność, wesele (10), wielkość (8), wonność (2), wysokość, wzdychanie (2), zasługa, zazdrość, zło, złość (2), żálość (3); wielmi niewymowny.

Szeregi: »niewymowny i chwalebny = *inenarrabilis et glorificatus PolAnt, Vulg* (2); *BibRadz 1.Petr* 1/8; á wierząc ráduiećie lię wefelim niewymownym y chwálebnym *WujNT 1.Petr* 1/8.

»niewymowny i nieogarniony« (1): O niewymowna y nieogárniona dobroći przełáłkáwego Boga náłżego *SkarŻyw* 399.

»niewymowny i niezliczony« (1): miał bowiem Alexander [...] Wielbłádw/ Mułow/ Drabárzow niewymowną y niezliczoną wielkoć [*innumebilem multitudinem*] *HistAl* H4v.

»niewymowny i niezmierny« (1): IEzus miły gdy łie z łwá miłá matką dlá náłłego zbawieniá rołtatł miał/ wielmi niewymowną ij niezmierną bolełtz s tego miał *OpecŻyw* 88v.

»(prze)dziwny a (i) niewymowny« (7): *FalZioł* V 73v; *RejPos* [278]; *BiałKat* 156; *GrzegŚm* 54; *WujJudConf* 65; *SkarŻyw* 583; iz Pan Bog przedźiwnym á niewymownym obyczáiem dáłeko wiewtłżá rádośćią y wćiechą wnątrzną náłyca y ochładza/ wybránych łwoich łercá *WysKaz* 8.

»szczodroblivy i niewymowny« (1): á ón [Bóg] grzélżnym zwyłł grzechy odpułzczáć z łzczodrobliwéy y z niewymownéy łálki łwoiey *BiałKat* 211.

»święty i niewymowny« (1): Profzę cię przez onę świętą y niewymowną radość/ którą rozradował się duch twoy/ w onę godzinę w którą cię potkało zwiąftowanie Gábryelá Archányoła *LatHar* 487.

»niewymowny i tajemny« (1): Nie wymownym y táimnym/ ktorego ludzie widzieć nie mogą/ obyczáiem ofiárowania/ zrzádenim swoim P. Chryftus vprzedza náłzcie gwałtowne *SkarKaz* 158b.

»wieczny a niewymowny« (2): Bo to krotkie á lekkie docześnie vtrapienie/ íprawuie nam wieczną á niewymowną chwałę. *WujNT* 2.*Cor* 4 *arg*, s. 838.

»wielki, (a, i) niewymowny« = *summus et infinitus* *Modrz* (11): *OpecŻyw* 187; *BielKron* 77; *Abyssus, aquarum profunditas immensa*. Wielka/ niewymowna głębokość wodna. *Mącz* 1d, 5b; *RejPos* 315; *CzechRozm* 261; *ModrzBaz* 2; *SkarŻyw* 108, 119, 259; Podług miłóśierdzia twe^{go}/ wielkiego, niewymownego: Rác nas z przeftłych grzechow vzdrowić *ArtKanc* Mv.

2. *Taki, który nie umie ładnie przemawiać; indisertus* *Mącz, Calep, Cn; strigosus* *Mącz, Cn; infacundus* *Calep, Cn; aridus, elinguis, exsanguis a, exsucus orator, ieunus in orationibus, ineloquens, infans* *Cn* (5) : s ízwyátym Byernatem mouyá ku twey ízwyátey myłófczy aczkolym nyeuymowny, a wzdý mylczech nyechczá *PatKaz II* 19v; *Strigosus orator per translationem, Suchy wymowcá/ to yeft/ niewymowny/ nie wdzięczney rzeczy. Mącz* 421a, 168d; *Calep* 527b, 531b.

3. *Taki, ktorego nie da się obronić, dla którego nie ma żadnej wymówki* (1) : *Inexcusabilis, Nieobrony/ niewymowny. Mącz* 2a.

Synonimy: 1. *nieopisany, nieskończony, niewypowiedziany, niewyprawy, niewyrzeczony, niewysłowiony, niezmierny, ogromny, wielki*; 3. *nieobronny*.

Cf **NIEWYMOWIĄCY, NIEWYMOWIONY, WYMOWNY**